

PROBLEMY LITWY ŚRODKOWEJ 1920-1922

MIĘDZYKONFERENCJA NAUKOWA,
UNIwersytet WITOLDA WIELKIEGO W KOWNIE,
26-27 LUTEGO 2004 R.

W lutym 2004 r. w Kownie obradowała międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona dziejom Litwy Środkowej. Konferencję zorganizowały wspólnie Katedra Historii Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie, Centrum Sławistyki UWW, Litewska Akademia Wojskowa, Związek Strzelców Litewskich oraz Instytut Polski w Wilnie.

Podczas dwóch dni spotkań roboczych uczestnicy i licznie zebrani goście wysłuchali referatów badaczy z Litwy, Polski, Łotwy i Białorusi. Po krótkiej części oficjalnej, jako pierwszy wystąpił Włodzimierz Suleja (Wrocław), który zaprezentował miejsce, jakie zajmowała Litwa w koncepcjach politycznych Józefa Piłsudskiego. Z kolei Witold Wojdyło (Toruń) w referacie zatytułowanym „*Dokuczliwy karzeł*”. *Poglądy narodowych demokratów na sprawy Wilna i Litwy Środkowej w latach 1918-1922* przedstawił zapatrywania największej siły politycznej w Polsce na sprawy litewskie w okresie eskalacji konfliktu polsko-litewskiego po pierwszej wojnie światowej. Krzysztof Buchowski (Białystok) ukazał proces powstawania Litwy Środkowej w 1920 r. jako element realizacji koncepcji federacyjnej, w którym niepoślednią rolę odgrywało środowisko wileńskich „krajowców”, natomiast Jacek Gzella (Toruń) swoje wystąpienie poświęcił stosunkowi wileńskiego publicysty i działacza politycznego, Władysława Studnickiego, wobec idei stworzenia Litwy Środkowej i jej porozumienia z Litwą. Pierwszą sesję zakończył Rimas Miknys (Wilno) referatem *Stanowisko litewskiej masonerii wobec Litwy Środkowej 1920-1922*.

Po przerwie wysłuchano wypowiedzi Eriksa Jekabsonsa (Ryga) na temat meandrów łotewskiej polityki związanej z problemem funkcjonowania Litwy Środkowej. Waldemar Rezmer (Toruń) przedstawił potencjał militarny quasi-państwa kierowanego przez generała Lucjana Żeligowskiego, a Michał Klimecki (Toruń) omówił dzieje Dywizji Litewsko-Białoruskiej, w 1920 r. walczącej na polsko-litewskim froncie. Pierwszy dzień obrad zamknęły najpierw referat Wojciecha Śleszyń-

skiego *Strefa neutralna i pas graniczny między Polską a Litwą na terenie Litwy Środkowej 1920-1923*, a następnie panelowa dyskusja moderowana przez Pranasa Janauskasa, szefa Katedry Historii UWV. Wszystkie referaty, a także przebieg rzeczywiście gorącej dyskusji z udziałem publiczności, symultanicznie tłumaczono na języki polski i litewski.

Drugiego dnia konferencji Andrzej Pukszo (Wilno) przedstawił referat zatytułowany *Inkorporacja joniści przeciwko federalistom: postawy polskich mieszkańców Wilna wobec Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich i polityki Józefa Piłsudskiego od kwietnia 1919 do lipca 1920 r.* Następnie Dariusz Szpoper (Gdańsk) zaprezentował działalność Aleksandra Meyszowicza jako ostatniego przewodniczącego Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej, a Zbigniew Karpus (Toruń) przeanalizował wystąpienia parlamentarzystów dotyczące Litwy Środkowej podczas obrad polskiego Sejmu Ustawodawczego. Kolejne wystąpienia badaczy litewskich poświęcono odzwierciedleniu stosunków litewsko-polskich w litewskiej opinii publicznej w latach 1920-1923 (Audrius Abromaitis – Wilno) oraz stanowisku litewskich władz wobec Litwy Środkowej (Česlovas Laurinavičius – Wilno). Po przerwie wysłuchano jeszcze referatów Esteli Gruzdiene (Kowno) o udziale litewskiego lotnictwa wojskowego w wojnie z Litwą Środkową w 1920 r. oraz Eduarda Mazko (Grodno) o roli Wilna w koncepcjach białoruskiego ruchu narodowego w pierwszych dziesięcioleciach XX w. Ostatnia wystąpiła Indrė Karčėiauskaitė (Kowno) przedstawiając obraz Litwy ukazany w polskiej prasie wileńskiej w latach 1922-1923. Konferencję zakończył kolejny panel dyskusyjny. Materiały w postaci tekstów referatów i zapisu dyskusji zostaną opublikowane w języku litewskim w kowieńskim kwartalniku „Darbai ir Dienos”.

Krzysztof Buchowski